

un mot que partís de la idea de 'esforçar-se per aconseguir (algú), per atènyer-lo' era apte per pendre el sentit d'acostar-se-li, atansar-se-li'. Ja no hi ha aquí aquelles sirenes amb cua de peix i pits de dona — aquí tindríem un mot únic i unitari, des del principi.

És natural pensar en encreuaments quan són mots d'extensió local, expressions vulgars, formacions modernes, rebutjades pel llenguatge de norma, però no per a un verb d'ús constant en una gran llengua literària des del segle dels orígens, de sentit bàsic i d'aparició freqüent en tot el domini d'aquesta llengua. Llavors és lícit de cercar explicacions als punts concrets que no queden clars. Amb aquesta base tenim la inicial *at-*, tenim *-ar*, tenim des de *-NCTI-* la *nç* que se'ns ha imposat per tantes bandes. Per a la *a* interna gens acontentaríem referint-nos a un vague i vast conjunt com *arrençar ~ arrancar*, *nedar ~ nadar*, *re-car ~ racar*, *llepar ~ laper*, *VERRERE > barrejar*, *MET-IPSE > mateix*, etc.? Sabem que tot això és força heterogeni i no ens acontenta prou. Però un detall fonètic únic ja no és una dificultat diriment.

Reconeguem que *atançar* i *avançar* sí que són mots ben paral·lels i de sentit ben pròxim: *avançar-se* i *atançar-se*, *avançar* una cadira i *atançar-la-hi* quan ve algú, etc. Quan hi ha convivència multiseccular de mots tan semblants i correlatius, potser es pot allegar que estem en un cas com el de *RENDERE* (< *REDDERE*) i *PRENDERE* o el de *sol* i *sombra*. O bé preferirem recordar-nos que si *ATTINGERE* restà més corrent en català que el reformat *ATTANGERE*, tanmateix hagué d'haver-hi llarg temps consciència que *tactus* i *attango* eren tot u amb *attingo* i es produïren intercanvis.

Un altre escríptol formal em sembla de poca força, perquè si és veritat que el grup complex *-NCT-* tanca la vocal precedent (*TINCTA > tinta*, *VINCTIARE > es-vinçar*, *PUNCTUM > punt*, *COMPTIARE > (a)cuinçar*) el perdurable contacte amb *ATTINGERE*, essent-ne *ATTINCTUS* merament el participi es comprèn que imposés ací la *e* i no *i* (i al capdavant, es dirà, si hem d'arribar a *a*, no ve d'una mica més). Més aviat el que ens cal assegurar bé és que hi hagué un participi **ATTINCTUS* (ja no *attactus*) des de molt antic, tan antic que donés temps a una formació en *-IARE*. Doncs, realment, aquest participi es troba en tantes llengües romàniques com les que han mantingut *ATTINGERE*. El fr. *atteint*, *atteinte*, ha estat el mot de sempre. En les llengües del Sud no tant (en català es va imposar *atès*), tanmateix tenim oc. ant. *atent* encara en el S. xv⁵ i el subst. f. *atenta* «droit de pacage», i en català *atènt* com a participi de *atènyer* es troba en les *VidesR* i altres textos arcaics: «lo marit lo seguí tant entrò l'ac *atent*»,⁶ f° 179v1 (n. 5, on el ms. B ho canvia en *aconseguit*).

Tot amb tot, aquesta etimologia és immensament superior a l'admesa per M-Lübke i força defensable. No ens fem, però, il·lusions: quan per defensar-ne una cal donar explicacions sobre tants punts, algunes segurament no ben irrecusables, quan ha calgut aixecar-ne el cos de nova planta sense que altres llengües n'estrebessin la bastida, i hem d'allegar que, potser perquè **ATTINCTUS* fou una formació més aviat tardana,

la derivació en *-IARE* aparegué a última hora (temps visigòtics) i geogràficament es va estendre poc; i, en fi, mentre no es trobin més proves d'**ATTINCTUS* (o el mateix derivat en *-IARE*), hauran de restar forts dubtes. Però no sé si ara convé cercar gaire més. Quan en un passat lingüístic resten tantes incògnites fonamentals, cal resignar-se a les preguntes sense resposta, o a les respostes pitòniques, delíquies. Pre-romà, doncs? Qui sap. No ens obstinem a cercar-ho — ni a repel·lir-ho. Si el nostre *TANCAR* ve d'un cèlt. o sorot. **TANKŌ* (amb *EK-TANKŌ* 'estancar', etc.), si al costat de **TRENKŌ* s'ha constatat **TRENKIO* o cosa semblant (oc. *trensar*, cast. *TRANZAR*), no descartem la possibilitat d'un **AT-TANKĪŌ*, car de la idea d'espesseir, tornar serrat' es pot arribar a 'acostar', cf. fr. *serré* al costat del cast. *cerrar* (per al sentit veg. especialment, infra, *atanç* espècie de clos o corral, a. 1341). Però guardem-nos d'entestar-nos a copsar siluetes vagues a les palpentos.

Enfront d'algunes altres vagues pistes no hi deixarem de gastar alguns mots, però haurà de ser per mostrar-ne la inanitat. Hi hagué més enllà dels Pirineus un *atensar*, eventualment *atansar*, però de sentit incompatible. Ja existí *atensar* «tendre, proteger» en algun text trobadoresc; mot rar: Stichel (*Lexik. d. aprov. Verburs*, p. 17) cita «mais ara aprendre / vos voil en qual manera / contra la mort plus fera / vos poreç *atensar*» en unes *Poesies Religieuses*, i hi ha un altre hapax «et je vin ci por vos aidier et *atanser*» en *Jehan de Lanson* gesta més aviat tardana de la sèrie de Doon o Ganelon (God. I, 464b; cf. *GGr.* II, i, 55) però com que és el del S. XIII, *-ser* pot estar ja per *-cier* i an per *en*: ara bé, aquesta *e* originària i clarament el significat els separen del mot català, i no hi ha objecció a partir de *ATTENTUS* (*ATENDERE*), d'on *ATTENTIARE*, o *ATTENTIO*, puix que existeix fr. ant. *tenser* «proteger».

D'ací pogué venir amb una *a* secundària *destançar* que Cerverí usa amb el sentit de 'debilitar' o 'danyar, maltractar' rimant amb *enança* (65/84.27 i 32/27.46), també en un doc. del S. xv (*AlcM*). Pel sentit és clar que difícilment hi pot haver cap relació amb *atansar*; el canvi de *e* en *a* en part podria ser fonètic i hi contribuirien encara més la influència del contraposat *enançar* i la de *distància*, *distant*, que segurament actuarien com a etimologia popular; però no hem de pensar que aquest cultisme en sigui la font real,⁷ i molt menys encara que tot plegat pugui això tenir amb *atançar* cap relació etimològica veritable.

Existí un tardà *pertança* que Eiximenis emprà algunes vegades com a pres. de subjuntiu de *pertanyer* (*L. de les Dones*, cap. 297, f° 204v2); es comprèn la creació d'aquesta variant analògica partint de *jo pertanc*, *jo venc* (*VINCO*, *vencut* *VINCUTUS*), segons el model de *jo vença*, *jo torça*; però a penes cal dir que fóra fantàstica una idea de creació de *atança* partint de *atanyer* per una via així (una desviació heteròclita així de subjuntiu cap a indicatiu i infinitiu fóra cosa inoïda, fins si no s'hagués tractat d'un verb uniforme general des del S. XIII).